Ort. 1972, nr. 1.

TAINA POCĂINȚEI CA FAPT DUHOVNICESC

de Pr. Prof. DUMITRU STĂNILO..

Biserica Ortodoxă și cea Romano-Catolică au moștenit de la Biserica nedivizată din primul mileniu credința că credinciosul obține prin mărturisirea păcatelor în fața preotului, prin căința pentru ele și prin dezlegarea din partea preotului, iertarea păcatelor din partea lui Dumnezeu însuși. Cele două Biserici consideră practica aceasta drept un «sacrament», o taină, deoarece prin mijlocirea unor manifestări văzute din partea credinciosului și a preotului în cadrul Bisericii, credinciosul obține harul iertării păcatelor de la Dumnezeu.

Preotul este considerat în practicarea acestei Taine de tradiția fundamentală a ambelor Biserici pînă azi ca un «părinte spiritual», deci ca renăscător al credinciosului la viața spirituală. Dar, de-a lungul vremii, el a devenit în practică adeseori un judecător oficial și oarecum impersonal, care așteaptă pe «cei în cauză» să treacă pe dinaintea lui.

Am vrea să ne concentrăm reflecția asupra actului mărturisirii în sens restrîns, pentru a vedea prin ce fel de nouă comportare a preotului ca primitor al mărturisirii ar putea el să ușureze acest act din partea credincioșilor care simt o dificultate interioară față de el sau îl socotesc inutil.

a) Mărturisirea e o necesitate spirituală pentru credinciosul de azi ca și pentru cel din trecut. El are nevoie să comunice altuia viața sa interioară. El nu e satisfăcut să dialogheze cu altul numai despre lucruri obiective, exterioare, ci simte trebuința să vorbească altuia și despre gîndurile despre lume și despre oameni, despre sentimente, înclinațiile, repulsiile, neputințele sale interioare. De aceea în mărturisire e implicat totdeauna un efort, dacă prin mărturisire se înțelege destăinuirea nu a ceea ce are cel credincios bun în sine, sau ceea ce consideră el că are bun, ci a ceea ce e negativ, e piedică, e neputință, e rău în el, fie ca produs al vreunor acțiuni rele, fie ca izvor al unor fapte rele, sau insuficiente. Căci aceste stări și dispoziții interioare sînt tot atîtea răni, sau o complicată boală sufletească, după cum spuneau Sfinții Părinți, sau cum se spune în rînduiala ortodoxă a Mărturisirii.

Două motive îl rețin pe credincios de la mărturisire și se cer biruite printr-un efort: *rușinea* și *teama* că păcatele și slăbiciunile mărturisite vor fi folosite de cel căruia i se vor destăinui ca motive de dispreț sau ca arme împotriva lui.

Astfel credinciosul se zbate între două porniri în privința mărturisirii: el simte pornirea să o facă, dar în același timp îi e teamă sau jenă să o facă. Pornirea de a se mărturisi vine din speranța că mărturi-

sindu-şi neputinţele, slăbiciunile, greşelile ce le-a făcut în comportarea sa faţă de anumiţi semeni, sau faţă de Dumnezeu, va găsi o înţelegere la cineva, o justificare, care va fi un semn că şi Dumnezeu îl iartă pentru acele greşeli şi prin aceasta se va atenua sau se va înlătura condamnarea sa de către propria-i conştiinţă. Ezitarea de a se mărturisi îi vine din ruşine şi din teamă; din teamă că nu va fi înţeles, ci va fi condamnat sau luat în rîs pentru slăbiciunile mărturisite, sau că ele vor fi folosite ca arme împotriva lui.

Credinciosul va încerca să iasă din impas, căutînd o persoană în care poate avea încredere că nu va rîde în sinea ei de slăbiciunile ce i le va mărturisi şi nu-l va condamna pentru păcatele ce i le va destăinui, nici nu se va folosi în oarecare fel de ele împotriva lui. El va căuta, cu alte cuvinte, un prieten.

Dar chiar dacă ar găsi un prieten căruia să-i poată deschide deplin sufletul, el nu e totuşi deplin mulţumit cu această mărturisire. Căci el simte nu numai trebuinţa înţelegerii şi a iertării de la semenii săi, ci şi de la Dumnezeu, adică de la cineva care îi acordă înţelegere şi iertare în numele Domnului. Căci simte că păcatele sale s-au ridicat pînă la Dumnezeu, l-au atins pe Dumnezeu. Lui îi trebuie o iertare cu caracter absolut. El experiază, mai ales azi, că ceilalţi semeni nu iau în serios caracterul de păcat al faptelor sale, care, de multe ori, îl chinuie cel mai serios. Sau semenul său se declară incompetent în a se pronunţa în privinţa aspectului de păcat al faptelor sale. Iar o mărturisire care nu-i aduce o eliberare a sa de conştiinţa de vină de la Dumnezeu, nu mai are eficienţă esenţială pentru el.

Pentru a ieşi din acest grav impas pentru viaţa sa creştină integrală, credinciosul ar avea lipsă, precum a reieşit din cele spuse, de un prieten pe cît de sentimental, tot pe atît de statornic în caracter, deci în prietenia lui, iar pe de altă parte capabil să ia în serios aspectul de păcat al unora din faptele şi neputinţele sale şi capabil să-i dea o asigurare a iertării în numele lui Dumnezeu.

b) Am menţionat aceste împrejurări nu pentru că am crede că o mărturisire perfectă şi o ascultare perfectă a mărturisirii între semeni ar putea substitui mărturisirea în faţa preotului, ci pentru a arăta pe de o parte că o asemenea mărturisire nu este posibilă decît în faţa preotului, iar pe de altă parte că o asemenea mărturisire în faţa preotului este azi mai necesară ca oricînd pentru fiecare din noi, deşi nu o simţim aceasta în mod desluşit şi ar trebui să ni se scoată acest lucru în mod clar în evidenţă. Iar aceasta nu în mod teoretic, ci şi prin însăşi comportarea preotului. Chiar faptul că o adevărată mărturisire a unui credincios nu e posibilă decît în faţa preotului, pune în lumină raţiunea pentru care Domnul Iisus Hristos a rînduit mărturisirea în faţa preotului. Dar atunci se impune preotului în timpul de azi să uşureze mărturisirea adevărată a credincioşilor, înlăturînd din modul de tratare a acestei Sfinte Taine multe din deficienţele care l-au făcut pe omul de azi să evite mărturisirea în faţa lui.

Preotul trebuie să se insereze în categoria de prieten, pentru ca cel ce vine la el să nu simtă vreo dificultate în a i se mărturisi. Preotul

trebuie să devină un prieten al credinciosului, realizînd între acela și sine o firească și sinceră comunicabilitate. El trebuie să împlinească nevoia credincioșilor de azi după un prieten adevărat, îmbinînd comunicabilitatea firească între sine și credincios cu o neclintită statornicie în prietenie față de acela, prin evitarea oricăror greșeli care ar putea să diminueze deplina încredere a credinciosului în el. Realizînd astfel de relații cu credincioșii care evită mărturisirea, aceștia se pot transpune cu ușurință în starea de mărturisire față de preot. În acest caz calitatea lui de preot, de ființă dintr-o sferă nefamiliară lui, poate să nu mai fie resimțită de credincios ca o piedică în plus pentru a i se mărturisi, ci ca un îndemn în plus, la mărturisirea în fața lui, prin conștiința ce o are credinciosul că mărturisirea în fața preotului are o reală eficacitate, datorită faptului că preotul nu nesocotește aspectul de păcat al unora din faptele ce i se mărturisesc, ci le pune chiar mai bine în relief decît credinciosul care se mărturisește, dar îl asigură și de iertarea lor în numele lui Dumnezeu.

E necesar deci ca preotul să îmbine seriozitatea cu care privește, prin calitatea lui de preot, aspectul de păcat al faptelor ce i se mărturisesc cu prietenia înțelegătoare, profund umană față de cel ce i se mărturisește. E necesar să îmbine calitatea lui de reprezentant al lui Dumnezeu cu calitatea lui de prieten, nediminuînd nici una din aceste calități.

Dezvoltînd calitatea de prieten și silindu-se să împlinească ca nici un altul nevoia de prieten adevărat și statornic al fiecărui credincios, preotul va exercita această conduită nu numai în toate momentele Sfintei Taine, ci și înainte de aceasta, pentru a-l ajuta pe credincios să vină la mărturisire. El nu va avea să aștepte pasiv și oficial inițiativa credinciosului pentru mărturisire, ci va trebui să realizeze cu el relații de mare intimitate, de directă comunicabilitate umană înainte de Taină. El nu va trebui să aștepte să fie solicitat pentru mărturisire, ci va trebui să conducă pe credincios treptat spre ea, ba chiar să realizeze cu el niște preliminarii ale mărturisirii în convorbirile mai intime spre care îl conduce pe credincios.

Mărturisirea poate veni astfel ca o trecere firească de la o conversație mai intimă cu credinciosul pe care preotul o poate conduce cu înțelepciune spre teme din ce în ce mai apropiate de cele care fac parte din conținutul unei mărturisiri a păcatelor, la mărturisirea propriu-zisă. Ajungînd credinciosul aci, preotul va scoate în relief caracterul de păcate al faptelor mărturisite, caracter de mai mică sau de mai mare gravitate și va da sfaturi despre modurile cum pot fi evitate în viitor, dar mereu cu prietenie înțelegătoare, nedescurajînd pe credincios, dar nici bagatelizînd păcatele ce le mărturisește, mai ales dacă ele au o anumită gravitate și pot avea în caz de repetare urmări individuale și sociale serioase. Urmărind ca scop principal refacerea puterilor morale ale credinciosului, preotul îi va arăta că e posibil să biruiască ispita repetării păcatelor mărturisite, dacă se căiește cu adevărat de ele, dacă se va gîndi în fața fiecărei ispite viitoare la slăbirea tot mai periculoasă a puterilor sale morale, la decadența sa ca om și la urmările grave pentru